

A rúttól *a szépig*

Somogyi Győző életműve a Vigadóban

Tóth Norbert, a kiállítás kurátora megnyitja a tárlatot a Pesti Vigadóban 2014. október 3-án. Fotó: MTI

Különös talán, de még mindig az-
zal kell kezdeni egy *Somogyi Győ-
zőről* és kiállításáról szóló írást,
hogy még ma is, immár több mint
negyvenéves pályáiv után is milyen
megosztott a művészetével kap-
csolatos közvélekedés. Ez egyrészt

azért feltűnő, mert ez a megosz-
tottság mindkét oldalon érzékelhe-
tő, vagyis a művésztsadalomban
és az érdeklődő közönségben is,
s azért is, mert rendkívül indula-
tokkal teli. Művésztörzsekben még
mindig ismert az a vélemény, hogy

„*a Somogyi Győző addig volt igazi
művész, amíg grafikus volt*”, másik
oldalon viszont műfaj- és szemléleti
megújítónak tartják. S a közönség-
nél is ezt érzékeljük. Sokan nem
viselik jól témáit, festői felfogását,
színeit, mások rajonganak érte. Az

elmúlt évtizedek mindezt átszőtték egy sajtóságos háttértartalommal, nevezetesen, hogy míg korábban a szakkritika liberálisnak mondott meghatározó személyiségei is nagyra becsülték művészetét, addig, ahogy egyre intenzívebben kezdett foglalkozni szakrális művészettel, váltak számára egyre fontosabbá a magyar nemzet történelme sorskérdései, úgy

megítélése legdurvább példája pedig az a közismertté vált eset a közelmúltból, amikor *Gulyás Gábor*, a Műcsarnok akkori igazgatója utasította el kiállítási pályázatát. S ennek ellentette, hogy az akkor még élő *Makovecz Imre*, a Magyar Művészeti Akadémia alapító elnöke, hírét véve a műcsarnoki elutasításnak, azonnal ígéretet tett arra, hogy az újjáépülő és vado-

70. születésnapjára tervezte, de most, a 72. betöltésekor is rendkívül aktuális az esemény, s most aztán mind az úgynevezett szakmának, mind a nagyközönségnek módja és lehetősége van arra, hogy eldöntse: Somogyi felé vagy Somogyi ellen húzza ízlése, felfogása, ideája.

E sorok írója azt tanácsolja, hogy a kiállítást ne egyszer, hanem legalább kétszer tekintsék meg (bár tudjuk, hogy manapság az egyszeri megtekintés is milyen nehézségekbe ütközik). Előszörre ugyanis a kiállítás szinte agyonnyomja a nézőt. Olyan erővel zuhannak ránk a látnivalók, hogy nehéz a cizellált nivellálás (!), óhatatlanul valamit kiválasztunk, ami korábról vagy itt szerzett benyomásaink alapján közel vagy közelebb áll hozzánk, s megítélésünknek végletei vannak. Ha azonban másodsor is van akaratunk és erőnk felkeresni a Vigadót (igaz: a külső érdeklődőnek húzós a belépőjegy ára, kétezer forint), akkor szépen, lassan feltárul a kiállítás és ezáltal Somogyi Győző teljes életművének gazdagsága, mélysége és most jó a kifejezés: magassága.

Korábbi kiállításain tán nem is gondoltuk volna, hogy ennek a művészetnek a szuggesztíója ilyen rendkívüli. Sugalmazásai, befolyásoló ereje, ösztönző hatása, a művészi akarat nézőre történő átvitelének intenzivitása kivételes. (Jó is, ha nézelődés közben kimegyünk a panorámateraszra, s egy kis friss levegő szívását és a budapesti látvány megcsodálását követően térünk vissza a termekbe). Előttünk áll tehát az illusztráló Somogyi, de mennyivel többek ezek a munkák, mint illusztrációk, hiszen nemcsak atmoszférát teremtenek, hanem súlyos és pontos ismereteket is közvetítenek (jellemzően a magyar hadtörténelemből, huszárságból). Állíthatjuk, így csak egy olyan művész tud dolgozni, aki egyben maga is huszár, ebben a közegben él, aki egyben a

távolodtak el művészetétől az öt korábban pedesztálra helyezőik.

Szinte közvetlen politikai konfliktusoknak is ki volt téve, hiszen jól emlékszünk arra, hogy amikor 1996-ban (!) a Néprajzi Múzeumban állította ki a Magyar hősök arcképcsarnokát, az akkori főigazgató nem engedélyezte egy-két mű bemutatását. S szakmai

natújként megvalósítandó vigadóbeli kiállítótérben márpedig helye lesz egy nagyszabású Somogyi-kiállításnak. Nos, ez meg is valósult, s jelképesen is megható, hogy épp Makovecz nagyszabású emlékkiállítását közvetlenül követve tudta megrendezni a festő monumentális (több mint hatszáz mű!) kiállítását. A művész ezt ugyan

Radetzky-huszároknál őrmester, s a salzföldi kopjasoknál kapitány...

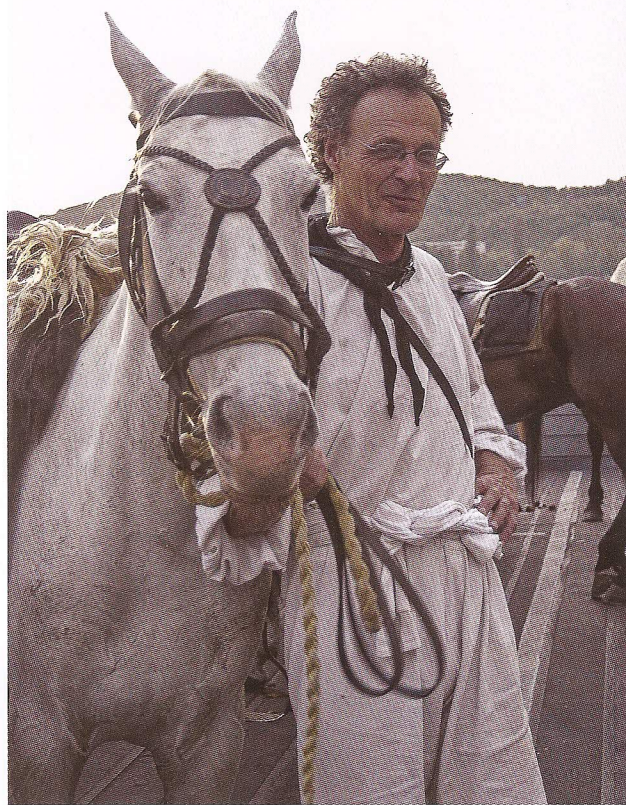
Zászlói, lobogói is harmonikusan csatlakoznak e művekhez, majd feltárlul a hetvenes évek elejétől készített szitanyomatok páratlan gazdagsága, azok nyersesége, szinte brutalitása, ugyanakkor nemes szellemi tisztaságuk, melyekkel Somogyi egy új grafikai – igenis! – szépségesszmenyt teremtett, és lett abszolút eredeti a magyar képzőművészet ezen időszakában. E munkái semmit nem vesztek aktualitásukból, de művészi értékükből sem. Ma is katartikus művek. S hirtelen kontrasztként a grafikai tér közepén áll egy kis szakrális épület, nyugodtan nevezhetjük kápolnának, melyben kronológiai folyamatosság-

Somogyi Győző 2006,

Fotó: Szamódy Zsolt Olaf

gal azonosulhatunk a magyar szentek arcképcsarnokával, mely felmutatja a művész mély történelmi és egyháztörténelmi ismereteinek gazdagságát, kreativitásának elmélyültségét és eredetiségét. Meggyőződésünk, hogy ilyen képsorozatot hit nélküli művész nem tud készíteni!

S aztán a Nagy Tér, ahol három sorban (!) egymás alatt és fölött láthatók festményei. Nos ez az a tér, ahol első látásra hátrahőkölünk. No nem, ez már sok! Ám, később (második látogatás!) be kell látnunk: a művésznak igaza volt. Egyrészt azért, mert így is képeinek mintegy a fele fért csak el a falakon, Somogyi nyilatkozta is, hogy sok kedves műve hiányzik is (mégis csak kell majd

Honvéd-
tábornokok, 1987

később az a Múcsarnok?). Másrészt: minden józan kiállításrendezői elképzeléssel ütközik az egymás alatt és felett elhelyezett művek tömege (végül is ez nem egy szalon!), és Somogyi Győző képei ráadásul olyan színerejűek, melyek kívánnák a kereteken túli homogén fehér falmezőt. Így valóban néha át- és átfolynak egymásba, noha kétségtelen, hogy a tematikai kohézió tudatos, a családi portrék, a Balaton-felvidéki képek, a szakrális témák, a csataképek, a magyar hősök egy-egy egységbe tömörítésével, s lassan elfogadhatóvá válik e rendezés koncepciója, s feltárul e varázslatos, személyes eszköztárú festészet minősége is.

S itt kell szóba hoznunk különös festőtechnikáját, nevezetesen, hogy a művész a nyolcvanas évek elején elsajátított tojástempera technikával dolgozik. E módszer igen ősi, a reneszánsz előtt alkalmazott, jellemzően középkori technika (önmagában is jelképes, hogy a művész azt a technikát újítja fel, mellyel például *Rubljov* vagy *M.S.* mester dolgozott!), olyan, amely kötőanyaga, emulziója által gyorsan száradó, a rétegek egymásra vitele nehezekebb, mint az olajtechnikánál, ezáltal a vonalasabb, kontúrosabb festésmód alkalmazása

válik lehetségessé. A temperatechnika gondos alapozást igényel, s e módszernek olyan tulajdonságai vannak, melyek a festőt inkább a világosabb színek alkalmazása felé terelik, s a színek a száradás után még meg is világosodnak.

Nos, mindezek nemcsak technikai ismeretek, hanem nagyon karakteresen jelzik az életműben alkalmazott technika és a mű spirituális jelentőségének kivételes harmóniáját. Míg szíatechnikával létrehozott korábbi grafikái is a kontúros, kemény rajzi atmoszféra megjelenítésére voltak alkalmasak, addig a festészetében a tojástempera is rendkívül adekvát, hiteles módszer. Somogyi Győző portréi, tájai, szakrális oltárai, sorozatai, csataképei szinte lángolnak a falakon, melyek végképp belénk oltják festői útja innovatív értékeit. Talán közhely, hogy stílusát a naiv festészetrel is rokoníthatjuk (mind forma-, mind színalkalmazásában), de az kétségtelen, hogy felfogása olyan európai és Európán túli (!) hagyományokban is gyökerezik, melyekből személyes és kivételes festői felfogást, képi totalitást teremtett.

A kiállításhoz ugyancsak monumentális dokumentáció is csatlakozik, egy nagyszabású könyv

megjelentetésével, amelyben közel háromszáz képét és majd másfél száz grafikáját teszi közzé. Egy ilyen nagy kiállítás kapcsán kicsit csodálkozunk azon, hogy a könyvben csak *Földényi F. László* immár tizenhét éve írt (amúgy kiváló!) esszéjét közli újra, hiszen az elmúlt másfél évtizedben Somogyi művészete sok új értéket teremtett, s lehetnek vitáink a bibliográfiával (amely például nem választja szét a Somogyi Győzőről és a Somogyi Győző által írt publikációkat), de az kétségtelen, hogy ilyen terjedelmű nyomtatott dokumentáció munkásságáról még nem jelent meg.

Somogyi Győző egész művészete istenhitben fogant, s egész művészeti útjának egyik értéke, hogy sosem az ismert események, tájak újrafestése volt számára a megoldandó feladat, hanem a történelem, a természet újrateemtése. Ennek egyik esztétikai középpontja volt a szépség és a rutság manifesztálása. S tán leginkább abban eredeti s igazi XX., XXI. századi művész, hogy nála a szép rúttá tudott változni, s a rút széppé, s ezáltal teremtdőött meg az a művészi eszmény és művészi gyakorlat, amely csak Somogyi Győzőé. Senki másé. ■